

Міністерство освіти та науки України
Міністерство охорони здоров'я України

ВІСНИК

**Харківського національного
університету ім. В.Н. Каразіна**

Економічна серія

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ЗНАНЬ І СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Випуск 663

Заснований у 1965 р.

Вісник містить результати широкого спектру наукових досліджень економічної сфери сучасного суспільства та проблеми її розвитку в умовах світової інтеграції і глобалізації, а також важливіші напрямки її удосконалення. Викладено об'єктивно історичні закономірності еволюції земного буття людини, реформування суспільно-економічних відносин та розвитку фармацевтичної галузі. В збірнику представлені результати наукових розробок фахівців економічних спеціальностей з актуальних проблем стратегічного, інноваційного та інвестиційного менеджменту, процесів формування динамічних і конкурентоспроможних ринкових структур, забезпечення ефективного розвитку промислових підприємств та управління таким розвитком, створення системи різних форм власності.

Видання розраховано на спеціалістів, наукових і практичних працівників, викладачів, аспірантів та студентів економічних спеціальностей.

Об'єднана редколегія Вісників економічного факультету ХНУ

Відповідальні редактори: д-р фіз.-мат. наук, проф., чл.-кор. НАН України, Залюбовський І.І., д-р екон. наук, проф. Бабич В.П.

Відповідальний секретар: канд. екон. наук Третяк В.П.

Члени редколегії: канд. екон. наук, доц. Александров В.В., д-р фарм. наук, д-р хім. наук, проф. чл.-кор. НАН України Черних В.П., д-р екон. наук Ареф'єва О.В., д-р екон. наук, проф. Бабич Д.В., д-р екон. наук, проф. Глушенко В.В., д-р географ. наук, проф. Голіков А.П., д-р екон. наук, проф. Дикань В.Л., д-р екон. наук, проф. Дорофієнко В.В., д-р екон. наук, проф. Клочко В.С., д-р істор. наук Лантух В.В., д-р екон. наук, проф. Семеняк І.В., канд. екон. наук, доц. Любченко В.Й., канд. екон. наук, доц. Чернов В.В.

Друкується за рішенням Вченої ради Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, прот. № 9 від 24 червня 2005 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №4063 від 02.03.2000 р.

Література:

1. Будник М.Н. Разработка системы мониторинга внешней среды предприятия // Маркетинг и реклама. 1999. - №9 (37) -с.36-40
2. Лігоненко Л.О. Концептуальні засади оцінки потенціалу виживання торговельного підприємства // Менеджер. - ДонГАУ. 1999. -№5 (7). - с.48-52.
3. Пономарьов В. Забезпечення економічної безпеки підприємства як елемент сучасного менеджменту// Торгівля і ринок України. Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі і громадського харчування. Вип. 9., Т.2. - Донецьк: ДонДУЕТ. 1999. - с. 170-174.
4. Управление организацией / Под ред. А.Г. Поршнева, З.П. Румянцевой, Н.А. Саломатина. - М.: ИНФРА-М,1998. - 669с.
5. Фридман А. Мясорубка изнутри, или корпоративный кризис // Стратегии. - 2005. - №8. - с.21-27

УДК 336.02

**Комарецька П.В., ст.викладач кафедри економіки, аспірант Європейського університету
Фінансовий потенціал: його складові, фактори впливу та умови розвитку**

Постановка проблеми. У сучасних умовах становлення економіки України розвиток вітчизняного бізнесу набуває особливої динамічності. Вона пояснюється наявністю досить жорсткої конкуренції як із боку українських, так і зарубіжних компаній, підвищенням вимог споживачів до товарів і послуг, що пропонуються на ринку. З іншого боку, підприємство є також споживачем різного роду ресурсів.

Отже, підприємство у процесі своєї господарської діяльності стикається з багатьма контрагентами (кредиторами, дебіторами). Тому, аби посісти своє місце на ринку і успішно працювати, підприємство має враховувати багато чинників, які впливають на його діяльність, планувати й прогнозувати власні кроки. Однак, на сучасному етапі розвитку дедалі вагомішого значення набуває саме управління фінансовим потенціалом підприємства, оскільки фінансові ресурси є основною, без якої неможливе функціонування й розвиток підприємства.

Фінансовий потенціал підприємства - це необхідний комплекс характеристик, здатних забезпечити цілісну оцінку, по - перше, фінансового стану на макро- чи мікрорівні, по - друге, факторів чи умов зміни цього стану і, нарешті, перспектив стійкого економічного зростання на макрорівні чи успішності фінансово - економічної діяльності на макрорівні [5.с.69].

Діяльність підприємства спрямована на досягнення кінцевої мети, яка забезпечується через наявність, безперервне функціонування та розвиток фінансового потенціалу. Однак не всі підприємства досягають своєї мети - економічна ефективність роботи підприємства залежить від ряду факторів, а саме:

- стану фінансового потенціалу підприємства;
- складових елементів фінансового потенціалу;
- факторів, що впливають на потенціал підприємства;
- умов розвитку фінансового потенціалу підприємства.

В будь-якому випадку для формування, управління та розвитку фінансово-економічного потенціалу підприємства необхідно враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, які торкаються безпосередньо діяльності самого підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку фінансового потенціалу розглянуто в працях таких науковців: Ареф'єва О.В., Коренков О.В., Й.М. Петровича, Костирко Л.А., Масленчикова Ю.С., Комісарова О.В., Попова Е.В. та Сущенко Е.А. [1, 5, 6], а саме в [1 с.25-28] визначено: його джерела, складові елементів та фактори впливу й умови розвитку. Також увага приділяється проблемам ефективності використання фінансово-економічного потенціалу, його оцінці та умовам розвитку. В [6 с.45] розглянуто фактори та умови створення і реалізац. потен-

ціалу підприємства.

Цілі статті. В статті розглянуто фактори впливу на фінансовий потенціал, умови його подальшого розвитку, а саме: рівень інфляції, обмінний курс, ставки банківського процента та ін. Також приділена увага фінансовій складовій економічного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Потреба визначення фінансового потенціалу підприємства, факторів впливу та умов розвитку - об'єктивне явище в умовах розвитку економіки України, оскільки зростає потреба у поповненні фінансових ресурсів, обігових коштів підприємств, оновленні та модернізації основних фондів, використанні новітніх технологій і матеріалів, пошуку нових ринків збуту. Одним із головних завдань підприємств у ринковій економіці є ефективне використання та мобілізація фінансових ресурсів, які являються складовим елементом фінансового потенціалу, що забезпечують необхідні фінансові умови для нормального функціонування та ведення господарської діяльності. Нестача фінансового капіталу у малих і середніх підприємств і використання не повною мірою усіх можливих джерел фінансування не дає їм можливості здійснювати економічний розвиток, що відбивається на загальному соціально - економічному стані країни [5.с.51].

Фінансовий потенціал підприємства визначається не просто сукупністю фінансових ресурсів і можливостей підприємства, а їхньою органічною єдністю. Обсяги фінансового потенціалу підприємства відображають фінансову міць або здатність підприємства брати участь у створенні матеріальних благ і наданні послуг. При цьому глибинні тенденції функціонування й розвитку фінансового потенціалу невіддальні від критеріїв економічної доцільності й ефективності. Водночас безперечно, що для чіткого визначення та розуміння фінансового потенціалу підприємства, визначення його внутрішньої природи необхідно приділити увагу саме фінансовим ресурсам. Їхній розгляд, із точки зору чинників, які їх формують, приводить до поняття фінансового потенціалу. Те, що до останнього входять також і ресурси, котрі, за різних причин, можуть не дійти до ринку ресурсів, пояснює, що для системного визначення рівня можливостей розвитку першочергового значення набуває фінансовий потенціал, а його недооцінка звужує такі можливості.

На реалізацію поставлених цілей підприємством в умовах ринку впливає наявність різних чинників - зовнішніх і внутрішніх, виробничих і невиробничих. Чинники, що впливають на формування фінансового потенціалу мають тісний діалектичний взаємозв'язок між собою. Серед основних зовнішніх (макроекономічних) чинників виділяють такі чинники, які визначають нові вимоги до рівня фінансового потенціалу підприємства, а саме:

- 3 глобалізація економіки;
- 4 темпи науково-технічного прогресу;
- 5 розвиток інформаційних технологій;
- 6 посилення конкуренції;
- 7 наявність якісних та кількісних зрушень на ринку праці;
- 8 порушення нових технологій в галузі маркетингу.

Складовими макросередовища, здатними впливати на формування фінансового потенціалу підприємств є система взаємовідносин між ними і підприємницьким сектором, яка реалізується через динаміку витрат, рівень зайнятості, рівень цін, агреговану податкову ставку, ставку процента та курси валют. Окремі елементи дають можливість чіткіше визначити їхній вплив на фінансовий потенціал підприємства. Це такі елементи як: початкові умови функціонування підприємств; умови реалізації створеного продукту і умови грошового обігу; умови формування саме фінансових ресурсів підприємства [2 с.152].

В умовах ринкової економіки головними чинниками, що зумовлюють формування фінансового потенціалу, є наявність споживачів і постачальників. Мережа довгострокових контрактів забезпечує сталість роботи підприємств, їхню кооперацію і створює необхідну базу для перспек-

ктивного та поточного планування. Економічні служби підприємства повинні реагувати на зміну маркетингового середовища, насамперед через коливання попиту і пропозиції. Зміна в попиті зумовлює необхідність корегування виробничої програми, перегляду портфеля замовлень, змін у фінансовій політиці і відповідно фінансового потенціалу.

Важливим елементом, який впливає на фінансовий потенціал є вибір і формування стратегії розвитку підприємства. Неправильно визначена стратегія, невідповідність її наявному потенціалу може спричинити погіршення фінансово-економічного стану підприємства [4 с.49].

Отже, слід зазначити, що через стратегію можна передбачити зміни складових фінансового потенціалу підприємства, завдяки урахуванню умов розвитку явища та шляхом пошуку нових факторів впливу для компенсації негативних умов і якомога повнішого використання позитивних. Фактори та умови розвитку фінансового потенціалу наведено на рис.1.

Вплив, перелічених на рис.1, факторів досить вагомий на фінансовий потенціал підприємства. Так, якщо відбувається зміна постачальників, то це вимагає від підприємства формування нового фінансового потенціалу, завдяки якіснішим матеріалам та комплектуючим, нижчим витратам на сировину, більш якісному сервісу тощо. Реалізація існуючого фінансового потенціалу через зміну постачальників можлива, коли існуючі традиційні постачальники гальмують розвиток всього підприємства через низький рівень обслуговування, порушення графіка поставок, підвищення закупівельних цін тощо, тобто наявне ще й взаємне обумовлення складових фінансового потенціалу.

Виникнення нових можливостей реінвестування прибутку, як і досягнення економії за рахунок впровадження нових технологій, сприяє збільшенню існуючого фінансового потенціалу та, можливо, формування нового характеру фінансового потенціалу. Крім того, перший фактор є причиною збільшення виробничого потенціалу підприємства (прояв взаємопереливу потенціалів), адже саме нові технології сприяють розширенню можливостей для реінвестування прибутку, а відповідно і - збільшенню фінансового потенціалу підприємства. Але, необхідність витрат на капітальне будівництво, у зв'язку із запровадженням нових технологій, призводить до зниження існуючого потенціалу на поточний період часу, хоча і передбачає збільшення фінансового потенціалу у довгостроковому періоді

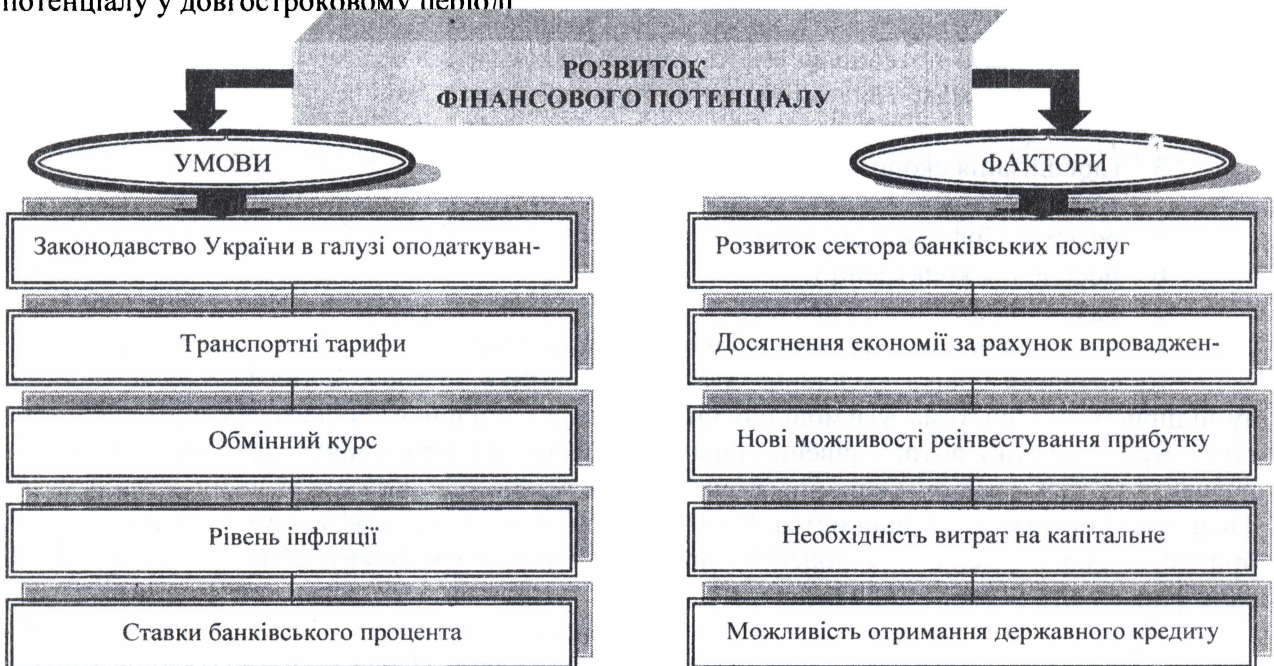

Рис.1. Фактори та умови розвитку фінансового потенціалу підприємства.

Складові фінансового потенціалу підприємства, що зображені на рис.2, складаються з двох частин: внутрішньої і зовнішньої. В цілому він залежатиме переважно від стану внутрішнього потенціалу, внутрішніх заощаджень підприємства. Значна частина фінансових коштів підприємств різними шляхами відтягається з виробничої сфери і спрямовується на поточне приватне споживання, накопичується на рахунках населення. Досить порівняти показники прибутку основних галузей промисловості й у цілому грошові доходи населення, доходи від підприємницької діяльності, реальну купівельну спроможність. Це дає підстави зробити висновок, що внутрішній фінансовий потенціал не втрачений і, в свою чергу, ставить на порядок денний необхідність сформувати ефективний механізм, здатний спрямувати ці кошти на потреби виробництва, запобігти їхньому перекачуванню з виробничих галузей у сферу власного споживання та спекулятивного обігу [2 с.237].

Також на розвиток, збільшення та посилення фінансового потенціалу здійснюють вплив такі фактори, як: обсяг власних фінансових ресурсів, можливість залучення додаткових засобів, управління фінансами, а саме - оцінюється ефективність й оперативність управління фінансовими потоками.

Висновки та пропозиції подальшого розвитку. Фінансовий потенціал має особливе значення для підприємства, особливо в умовах його зростання. Але занадто швидке зростання фінансового потенціалу, зростання потужними та швидкими темпами може бути небезпечним для підприємства. Тому необхідно збалансувати прибутки, активи та зростання. При цьому для забезпеченості збалансованого зростання необхідно враховувати структуру балансу і ступінь залежності підприємства від кредиторів, дотримуватись певного рівняння (1):

Рис.2. Фінансовий потенціал в залежності від свого розподілу на внутрішній і зовнішній.

$$\frac{\Delta B}{\Pi_n / B * A_o / B} = 1 \quad (1)$$

ΔB - темп зростання виручки; B - виручка; Π_n - нерозподілений прибуток; A_o - оборотні активи; 1 - показник рівноваги, порушення якого сигналізує про незбалансоване зростання, а це в свою чергу, негативно позначається на фінансовій діяльності підприємства.

Отже, проблематика фінансового потенціалу: його складових, факторів впливу та умов розвитку є досить актуальною і потребує подальшого більш детального розкриття, оскільки фактори, умови створення і реалізації фінансового потенціалу підприємств досить різноманітні. Вони різняться як за своїм внутрішнім характером, так і за впливом, який вони справляють на фінансовий потенціал підприємства, який постійно змінюється.

Враховуючи умови мікро- і макросередовища, вплив зовнішніх факторів на фінансовий потенціал підприємства можна не тільки прогнозувати можливі коливання потенціалу, а й розробляти необхідні заходи щодо коригування такого впливу та досягнення поставлених перед підприємством цілей.

Література:

1. Ареф'єва О.В., Коренков О.В., Управління потенціалом розвитку промислових підприємств. - К.: "ГРОТ", 2002.-200с.
2. Економіка виробничого підприємства: Навч. посібн. / За ред. Й.М.Петровича. - 3-ге вид., -К.: "Знання", КОО, 2002.- 405с.
3. Костырко Л.А. Анализ потенциала операционной деятельности хозяйствующего субъекта // Вісник Східноукраїнського національного університету №5 (51)/2002.- Харків, 2003. с.110-117.
4. Масленчиков Ю.С., Комиссаров О.В. Специфика финансов и менеджмента стабильного предприятия в условиях социальной рыночной экономики. Разработка по управлению финансовой деятельностью предприятия. - М.: БДЦ - пресс, 2004 - 160с.
5. Попов Е.В. Рыночный потенциал предприятия. - М.: ЗАО "Экономика", 2002. - 559с.
6. Сущенко Е.А. Характеристика потенциала предприятия как экономической категории. // Вісник Східноукраїнського національного університету №5 (51) / 2003. - Харків, 2003.

УДК 351.082

Попрозман О. І. к.е.н.

Удосконалення системи державного управління у сфері економічної політики

Постановка проблеми. Підвищення рівня керованості економіки, ефективності її регулювання значною мірою зумовлюється тими методами та інструментами державного регулювання які використовуються, а також узгодженістю та стабільністю в розподілі повноважень між державою та її суб'єктами. Згідно з цим принципового значення набуває передача регіонам тих повноважень, які визначені в Конституції України. У даний час є доцільним, щоб частина повноважень реалізовувалась сумісно державними та місцевими органами влади в таких формах, як здійснення за рахунок держбюджету державних регіональних програм; розміщення замовлення і укладення контрактів на продукцію для загальнодержавних потреб і надання господарюючим суб'єктам окремих регіонів пільг щодо державних податків; створення, державних фондів регіонального розпитку тощо.

Аналіз останніх публікацій. У публікаціях Чистова С. М., Никифорова А. Є., Ведуги Е. Н., Михасюка І. Р., Бесєдіна В. Ф., Мельника О. М. та інших зараз акцентується увага на приведенні системи державного управління власністю у відповідність із принципами ринкової організації господарства яка являє собою одну з найскладніших проблем економічної реформи. Діяльність центральних органів державного управління має бути спрямована на рішення перспективних проблем соціально-економічного розвитку держави і організації пошуку та оцінки альтер-

Российская Федерация Кравченко О.В. , Дальневосточный государственный университет г. Владивосток, Российская Федерация <i>Раскрытие творческого потенциала личности</i>	118
Поясник Г.В. к.э.н., Барун М.В. Харківський національний автомобільно - дорожний університет <i>Проблеми оцінки ефективності екологічних інноваційних проектів</i>	121
Оспищев В.И к.э.н., Пруненко Д.А. Харьковская национальная академия городского хозяйства <i>Хозяйственный организм утилизации отходов производства и потребления</i>	123
Ареф'єва О.В. , д.е.н., проф.,Європейський університет, м. Київ <i>Теоретичні засади визначення факторів динаміки конкурентоспроможності економіки країни</i>	126
Ареф'єва О.В. д.е.н., проф., Герасимчук Н.А. ст.викл., Європейський університет, м.Київ <i>Методологічне значення концепції кластерної економіки в управлінні підприємництвом в малих сільськогосподарських підприємствах</i>	130
Дудар О.М. аспірантка Європейського університету, м.Київ <i>Механізм антикризового управління діяльністю підприємства</i>	136
Городинська Д.М. , аспірантка,Європейський університет, м. Київ <i>Забезпечення економічної стійкості підприємства та класифікація чинників, що її обумовлюють</i>	140
Комарецька П.В. , ст.викладач кафедри економіки, аспірант Європейського університету <i>Фінансовий потенціал: його складові, фактори впливу та умови розвитку</i>	144
Попрозман О. І. к.е.н. <i>Удосконалення системи державного управління у сфері економічної політики</i>	148
Прокопенко Н. докторант ННЦ “Інститут аграрної економіки”, м. Київ <i>Методи оцінки ефективності оподаткування агропромислових підприємств</i>	152
Шніпко О.С. , к.е.н., доц., віце-президент УСПП <i>Теоретичні основи ведення „торгових війн” як чинник економічної небезпеки держави</i>	155
Шпилевский В.В. <i>О взаимосвязи тенденций развития предприятия и внешней среды</i>	159
Яценко І. В. , завідувач кафедрою “Перевезень і маркетингу” Київської Державної Академії Водного транспорту України, к.е.н., Таркуцяк Н.А. , спеціаліст НАСК “Оранта”, аспірант Київської Державної Академії Водного транспорту, асистент кафедри фінансів Європейського університету <i>Фінансова стабілізація працездатності підприємств транспортної галузі</i>	163
Транченко Л.В. , аспірант ЄУФІМБ, г. Київ <i>Концептуальні підходи до цільового управління підприємством</i>	166
Ширченко Т.В. аспірантка Європейського університету <i>Сутність та основи стабільності підприємства в регіональному аспекті</i>	169
Бекешко В.Я., Весперіс С.З. аспіранти Європейського університету <i>Аналіз конкуренції в системі маркетингових досліджень</i>	173
Харчук Т.В. , аспірантка Європейського університету <i>Предумови розвитку людського капіталу в Україні</i>	180
Гаркуша Д.В. , аспірантка, Європейський університет, м. Київ <i>Сучасні критерії системи забезпечення конкурентоспроможності підприємства</i>	184
Завадських А.М. аспірант Європейського Університету <i>Аналіз аграрної сфери - як стратегічної галузі економіки на регіональному рівні</i>	190
Дякон Л.Л. , аспірантка Європейського університету, м. Київ <i>Раціональне використання матеріально-технічних ресурсів промислових підприємств</i>	195
Кель І.В. пошукач ХНУ ім В.Н. Каразіна <i>Аналіз та оцінка факторів, що регулюють розвиток промислового виробництва умовах ринкової економіки</i>	198
Силантьев А.Ю. аспірант ХНУ ім. В.Н. Каразіна <i>Государственная поддержка инновационно-инвестиционных процессов в Украине</i>	202